

Societat

EDUCACIÓ

Desconfiança i relacions tòxiques: les cicatrius de l'assetjament escolar

Víctimes i agressors expliquen que la culpa i la incomprensió els aboquen a ferides emocionals d'adults

LAIA VICENS
BARCELONA

Irma, 20 anys, víctima de *bullying*: “Com que estava tan acostumada que em tractessin malament, ho tolerava tot. Quan pateixes assetjament, et quedes amb el rol de víctima i busques el teu nou agressor”. Dalia, 17 anys, agressora: “Sí, he agredit companyes a l'escola. I després, estant en parella, he tingut una relació molt tòxica per culpa meva”.

Si l'irma i la Dalia tenen alguna cosa en comú, és que totes dues han patit les cicatrius emocionals que deixa l'assetjament escolar, tant a les víctimes com als agressors. L'irma, que va patir com dues *amigues* seves acabaven posant tota la classe en contra seva, va arrossegar un gran sentiment de culpa durant molt de temps. “Tothom m'odiava i no sabia per què. Pensava que potser era culpa meva i, ja de gran, estava a

la defensiva perquè tenia por que em tornés a passar”. Com que li costava fer amics, va acabar desenvolupant una relació de dependència amb la seva parella: “Era submissa, teníem una relació molt tòxica”. Curiosament, és el mateix adjectiu que fa servir la Dalia, una noia que reconeix haver fet *bullying* a companys de classe, per definir com era la relació amb el seu ex: “A casa sempre havia vist el meu pare com un agressor i la meva mare com una víctima, però en parella he invertit aquests rols. I tot era tòxic”.

Els casos de la Dalia i l'irma expliquen molt bé “les ferides relacionals” que deixa l'assetjament escolar al llarg de la vida. “Hi ha nenes i nenes que creixen pensant que les relacions són així”, alerta Raquel Linares, directora de FITA, una fundació que treballa per a la prevenció i assistència en salut mental. Des de l'entitat han recollit diversos testimonis de nois i noies que

Problema
Joves que han patit o exercit 'bullying' fan una novel·la coral

han viscut en primera persona l'assetjament escolar i, a través d'una novel·la, volen convertir-ho en una eina de prevenció contra el *bullying*, el principal problema de convivència a l'escola.

Una novel·la per conscienciar

“Una de les coses que em van impactar més va ser que la ferida que els havia obert l'assetjament escolar condicionava la manera que tenien de comportar-se quan eren adults. No era conscient que el *bullying* s'acaba però que les ferides no es tanquen”, explica Víctor Panicello, autor de la novel·la, que es titula *Piedra, papel, tijera*. L'ha escrit a partir de les llargues trobades que va fer amb nois i noies que han patit o han exercit l'assetjament escolar, en un procés de creació col·lectiva que els ha ajudat a posar-se en el lloc de l'altre.

“Em va ajudar molt que la Dalia vingués a les trobades, perquè em

va servir per posar-me en la seva pell i adonar-me que ella també era una víctima”, diu l'irma, que afegeix: “Per poder fer mal a algú altre t'han d'haver fet molt mal a tu. Vaig empatitzar amb ella, i em va donar l'explicació que necessitava i que mai abans havia tingut”. En aquelles trobades, la Dalia va explicar que a casa seva mai hi havia hagut un bon ambient. “Ningú em preguntava com estava ni què em passava. Tenia enveja de les nenes de la classe que ho tenien tot i els seus pares sempre les anaven a buscar, perquè sempre em veia sola”, explica.

“Estava molt malament amb mi mateixa i els hi feia pagar així, insultant les altres companyes, fins i tot a una li vaig posar la mà a sobre”, diu amb franquesa. La Dalia es penedeix del que va fer i vol que quedi clar que “no ho justifica”, però alhora avisa que els agressors “també ho passen malament”. “Es podria preguntar als

Una novel·la per tancar ferides

Irma

VA PATIR ASSETJAMENT ESCOLAR

“Com que estava tan acostumada que em tractessin malament, ho tolerava tot”

Dalia

VA EXERCIR ASSETJAMENT ESCOLAR

“A casa mai hi havia bon ambient. Em feien enveja les nenes que ho tenien tot i els hi feia pagar així”

Raquel Linares

DIRECTORA DE LA FUNDACIÓ FITA

“Al darrere de l'assetjament hi ha ferides relacionals, a l'escola o a casa. Cal una comunicació més profunda”

Víctor Panicello

AUTOR DE 'PIEDRA, PAPEL, TIJERA'

“Em va impactar que la ferida que tenien els condicionava la vida adulta”

L'irma, l'autor Víctor Panicello i la directora de FITA, Raquel Linares.

WAYRA FICAPAL

25% Un de cada quatre alumnes a Catalunya assegura haver patit *bullying*, segons un estudi de la Fundació Barça. L'estudi revela que l'aspecte físic és el motiu principal d'assetjament i l'insult la forma més habitual.

28% Prop d'un terç dels alumnes reconeixen haver assetjat algun company. La xifra és molt superior entre els nois (41,3%) que entre les noies (15,8%), segons l'informe d'Amalgama 7 i la Fundació Portal.

agressors com estan i per què ho fan, i no només fixar-se en què passa a la víctima". A ella, participar en el llibre li va servir per entendre com se sentien les noies a les quals agredia: "Vaig adonar-me que amb violència no s'arriba enlloc i que l'única cosa que fas és fer-te més mal a tu mateixa".

Linares, amb 27 anys d'experiència, diu que la novel·la vol donar una "visió oberta" de l'assetjament, "sense bons ni dolents": "Al darrere d'aquests problemes hi ha ferides relacionals a l'escola o a casa, perquè la persona no se sent validada per com és". Per a la directora de FITA, no hi ha un perfil concret d'agressor o de víctima, però sí que hi poden haver característiques que afavoreixen aquests comportaments. "Cal tenir en compte els perfils d'alumnes amb relacions familiars de dependència, en què es crien veient relacions dominants entre pares o germans i en què els individus ni són respectats ni es fan respectar; o les relacions amb un excés de sobreprotecció, tant pel que fa a les víctimes com pel que fa al agressors, a qui la família no ha sabut posar límits", explica.

A les trobades, els participants van explicar com havia reaccionat el seu centre quan s'alertava que hi havia un cas de *bullying*. L'irma, que va viure humiliacions davant tota la classe des de petita, en té una mala experiència: "Esclar que els professors ho sabien, però la meua agressora era la filla de la secretària i l'escola en feia cas omís. A vegades feien informes i expulsaven els agressors, però això era pitjor, perquè quan tornaven encara tenien més ràbia". Panicello trenca una llança a favor dels centres: "Les escoles han tingut una pressió excessiva per fer coses que potser no saben fer, perquè els carreguem el que no podem arreglar a casa". I assegura que el remei passa per una "comunicació profunda amb la família": "Hem de preguntar més «Com et sents? Com estàs?»".

Sis víctimes i set agressors

L'assetjament escolar és una plaga social: es calcula que un de cada quatre alumnes de primària ha patit *bullying*, segons un informe de la Fundació Barça, i que un 28% han exercit assetjament físic i psicològic contra algun company de classe, segons un estudi d'Amalgama 7 i Fundació Portal. Si les dades són certes, en una classe de primària amb 25 alumnes hi hauria, de mitjana, sis nens víctimes de *bullying* i set agressors. Els altres dotze, els espectadors, "poden fer més coses del que sembla", diu Panicello. "No riure, no participar-hi, dir-ho als professors -explica l'irma-. Si no saben com arreglar la situació, almenys que no l'empitjorin".

Tots són menors amb cicatrius: "Jo pensava que ho havia superat, però ho he reviscut tot i encara m'afecta. Fer el llibre m'ha ajudat a tancar ferides i a entendre que em feien el que em feien perquè, com que no eren feliços a casa, creien que jo tampoc ho podia ser".

Un cartell fet per un estudiant, penjat en un centre educatiu de Barcelona, en una imatge d'arxiu. CÈLIA ATSET

«Volem que el judici sigui per tots els que han patit 'bullying'»

Quatre alumnes seran jutjats per haver agredit un noi amb Asperger a l'escola

L.V.
BARCELONA

En tots els anys que fa que és advocat, Jose Manuel Ruiz mai s'havia trobat amb un cas d'assetjament escolar tan greu com el que l'ocupa des del 2018. Després d'un temps insultant-lo i amenaçant-lo, el 17 de desembre d'aquell any un grup d'alumnes van cometre presumptament una agressió sexual contra un noi de tretze anys amb síndrome d'Asperger al pati d'un centre concertat de Vallirana. El cas, que està a punt d'arribar a judici, posa de manifest les enormes dificultats a les quals s'enfronten les (poques) famílies que denuncien judicialment els casos d'assetjament. "El nostre objectiu, a part de fer justícia per al nostre fill, és que el judici sigui també el de tots els nois que han patit *bullying* i agressions a l'escola", afirma a l'ARA Pilar Juan, la mare del noi.

La família va avisar el centre que el seu fill patia assetjament escolar cap al novembre del 2018 i la direcció ho va posar en mans de la inspecció, que va fer obrir el protocol corresponent. Però cap a mitjans de desembre un grup de nois una mica més grans -la víctima va dir que eren uns onze- el van dur a una zona apartada del pati i el van agredir sexualment, segons va denunciar la família als Mossos d'Esquadra. "Els informes psicològics que van fer des de Mesures Penals Alternatives de la Generalitat i els infor-

mes forenses diuen que el meu fill no té capacitat de fabulació i que relata els fets tal com han passat", assegura Juan, que insisteix que el seu fill "no té capacitat de mentir".

L'advocat és conscient que és una prova de gran valor per al judici, potser l'única, perquè el noi va trigar un temps a explicar què havia passat. "La dessuadora que portava i on suposadament hi havia taques de semen s'havia rentat dues vegades. Quan els pares es van assabentar dels fets, ja era impossible trobar més proves", explica.

Setmanes per requisar mòbils

Quan van rebre la denúncia, els Mossos d'Esquadra es van presentar al centre el 15 de gener del 2019, gairebé un mes després dels fets, i van citar al despatx de direcció els onze alumnes presumptament implicats. La família, que va acabar traient el fill de l'escola, lamenta que es trigués moltes setmanes a requisar els mòbils dels menors. "Sabem que en va arribar a córrer algun vídeo, però no el vam poder localitzar perquè tot estava esborrat", assegura l'advocat. Fins i tot un dels menors es va negar a entregar el telèfon i no se li va requisar fins quatre mesos després dels fets. Tampoc hi van trobar res.

Finalment, la instrucció del cas s'ha acabat i ara les parts (Fiscalia i defensa) poden fer les acusacions que considerin. El *bullying*, com a tal, no forma part del Codi Penal, però un únic acte d'assetjament escolar sí

Prova
Els informes asseguren que el noi "no té capacitat de fabulació"

Judici
No es jutjaran set menors implicats ni tampoc el centre

que pot ser constituït d'alguns delictes, com tracte degradant, lesions, amenaces, injúries o agressió. En aquest cas, s'hi sumaria l'agressió sexual. Després, el jutjat de menors assenyalarà la data del judici, que es preveu cap al setembre. S'hi jutjaran quatre alumnes, però el lletrat fa constar que "hi ha set menors que s'han descartat tot i que eren presents en el moment de l'agressió i que haurien d'haver sigut jutjats com a cooperadors o bé per omissió del deure de socors".

El col·legi tampoc serà jutjat, malgrat que el noi va assegurar que hi havia docents que sabien què passava i que el van amenaçar perquè no expliqués què havia passat. "Entenem que l'escola té part de responsabilitat, però la Fiscalia no ha ampliat l'acusació i només podrà tenir responsabilitat civil subsidiària", lamenta Ruiz.

Tres anys després dels fets, tot quedarà en mans de si "el jutge creu la víctima", perquè serà bàsicament la paraula del noi contra la dels imputats, que ho neguen tot, fins i tot que li fessin *bullying*. Mentrestant, el Síndic de Greuges ha demanat a Educació més informació del cas. L'escola sempre ha defensat que va activar els protocols *antibullying* quan en va tenir coneixement. La llei d'educació dona als directors dels centres la responsabilitat de gestionar "les accions violentes que es puguin produir entre els alumnes".